

..... از بحران تا پایداری: الگوهای نوین رفتار زیست محیطی در جهت بهینه سازی مصرف انرژی

سحر حاصلی^۱

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز

Saharhs1403@ms.tabrizu.ac.ir

مسائل زیست محیطی یکی از مهم‌ترین چالش‌های جهان امروز هستند و رفتارهای انسانی نقش مهمی در ایجاد یا کاهش این بحران‌ها دارند. مصرف‌گرایی و استفاده بی‌رویه از منابع طبیعی موجب تخریب محیط‌زیست و افزایش آلودگی شده است. این پژوهش با رویکرد جامعه‌شناختی به بررسی رابطه فرهنگ مصرف و رفتارهای زیست محیطی پرداخته و بر ضرورت اصلاح الگوی مصرف و حرکت به سوی توسعه پایدار تأکید می‌کند. **کلید واژه‌ها:** رفتارهای زیست محیطی، بهینه سازی مصرف انرژی، پایداری محیط زیست، فرهنگ مصرف انرژی، توسعه پایدار

یافته ها - بحث و نتیجه گیری :

یافته‌ها نشان می‌دهد مصرف‌گرایی در جامعه مدرن به یکی از عوامل اصلی تخریب محیط‌زیست تبدیل شده است. نظریه‌پردازانی مانند بودریار، وبلن و زیمل مصرف را عاملی برای هویت اجتماعی، منزلت و تمایز فردی می‌دانند. همچنین عواملی مانند مادی‌گرایی، شهرنشینی، فشارهای اجتماعی، طبقه اجتماعی، درآمد، فردگرایی و الگوهای فرهنگی در گسترش رفتارهای مصرف‌گرایانه و افزایش آسیب‌های زیست‌محیطی نقش دارند.

بحث: نتایج پژوهش نشان می‌دهد توسعه شهری و گسترش فرهنگ مصرف، فشار زیادی بر محیط‌زیست وارد کرده است. تغییر ارزش‌ها از «مصرف بر اساس نیاز» به «مصرف برای نمایش و تشخص اجتماعی» موجب افزایش مصرف منابع و تولید آلودگی شده است. رفتارهای زیست‌محیطی نیز تحت تأثیر عوامل فردی، فرهنگی و اجتماعی قرار دارند و برای بهبود آن‌ها، رویکردهای چندبعدی ضروری است.

نتیجه‌گیری: مصرف‌گرایی و رفتارهای نادرست انسانی از مهم‌ترین عوامل تخریب محیط‌زیست در جهان امروز هستند. افزایش مصرف کالا و انرژی موجب تولید آلودگی و کاهش پایداری محیط‌زیست شده است. برای کاهش بحران‌های زیست‌محیطی، لازم است فرهنگ مصرف بهینه، تولید سازگار با محیط‌زیست، آموزش عمومی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تقویت شود تا میان فعالیت‌های انسانی و طبیعت تعادل برقرار گردد.

مصرف و مصرف‌گرایی در دنیای مدرن تنها یک رفتار اقتصادی نیست، بلکه پدیده‌ای اجتماعی و فرهنگی است که سبک زندگی انسان‌ها را شکل می‌دهد. با گسترش شهرنشینی، صنعتی‌شدن و رشد فرهنگ مادی‌گرایی، الگوی مصرف از «رفع نیاز» به «نمایش هویت و جایگاه اجتماعی» تغییر کرده است. این تغییر موجب افزایش استفاده بی‌رویه از منابع طبیعی، تولید زباله و تشدید آلودگی‌های زیست‌محیطی شده است. انسان امروزی با بهره‌گیری گسترده از فناوری و منابع طبیعی، تعادل میان خود و طبیعت را برهم زده و محیط زیست را با بحران‌هایی مانند آلودگی هوا، تخریب منابع طبیعی و افزایش مصرف انرژی مواجه کرده است. بسیاری از جامعه‌شناسان معتقدند مشکلات زیست‌محیطی ریشه‌ای اجتماعی و فرهنگی دارند و رفتارهای انسانی نقش اصلی را در ایجاد یا کاهش این بحران‌ها ایفا می‌کنند. در این میان، تغییر نگرش و الگوی مصرف، توسعه فرهنگ مصرف بهینه انرژی و تقویت رفتارهای مسئولانه زیست‌محیطی، از مهم‌ترین راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست به شمار می‌رود.

مقدمه

نتیجه گیری

مواد و روش

این پژوهش با روش مروری - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای انجام شده است. داده‌ها از طریق بررسی مقالات علمی، پژوهش‌های جامعه‌شناختی و مطالعات مرتبط با مصرف‌گرایی، رفتارهای زیست‌محیطی و مصرف انرژی گردآوری شد. سپس با تحلیل محتوای منابع، عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر رفتارهای زیست‌محیطی و الگوهای مصرف انرژی بررسی و تبیین گردید.

منابع اصلی

منابع و ماخذ

- [۱] آقایاری هیر، توکل، هنرور، حسین؛ علیزاده اقدم، محمدباقر (۱۳۹۵). «نقش واسطه‌ای مصرف‌گرایی در ارتباط بین مادی‌گرایی و ردیای اکولوژیک: مورد مطالعه: شهروندان ارومیه»
- [۲] احمدیان، داریوش؛ حقیقتیان، منصور (۱۳۹۵). «تحلیل جامعه‌شناختی نقش عوامل فرهنگی بر رفتارهای زیست‌محیطی شهری: مورد مطالعه: شهروندان شهر کرمانشاه» سال ششم، شماره ۱۸، ۷۶-۵۱.
- [۳] بنی‌فاطمه، حسین؛ حسین‌نژاد، فهیمه (۱۳۹۱). «مصرف‌گرایی در جامعه و تأثیر آن بر محیط زیست شهری: رویکرد نوین» سال اول، شماره ۶۱، ۳۹-۳۸.
- [۴] حاجیلو، فتنه؛ یزدخواستی، بهجت؛ علیزاده اقدم، محمدباقر (۱۳۹۲). «بررسی رابطه سبک زندگی مصرفی با شاخص ردیای بوم‌شناختی» دوره ۴۰، شماره ۳، ۶۰۲-۵۸۹.
- [۵] حسینی، محمدرضا؛ علی‌نژاد، منوچهر؛ پیری‌نژاد، محمد (۱۳۹۷). «مصرف‌گرایی و عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر آن در بین جوانان شهر تهران» سال هفتم، شماره ۱۳، ۵۹-۳۷.
- [۶] حسینی، فریبا؛ حقیقتیان، منصور؛ هاشمیان، فرید؛ سید علی (۱۴۰۰). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر تخریب محیط زیست مورد مطالعه: جوانان شهر تهران» سال دهم، شماره ۲، ۲۷۸-۲۵۹.
- [۷] حسینی، فریبا؛ حقیقتیان، منصور؛ هاشمیان، فرید؛ سید علی (۱۴۰۱). «تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای زیست‌محیطی جوانان شهر تهران» سال نوزدهم، ۹۸-۶۷.
- [۸] حسینی، فریبا؛ حقیقتیان، منصور؛ هاشمیان، فرید؛ سید علی (۱۴۰۲). «تبیین جامعه‌شناختی تأثیر فرهنگ مصرف‌گرایی بر رفتار مخرب زیست محیطی مورد مطالعه: جوانان کلاتشهر تهران» سال بیست و یکم، شماره ۱، ۱۰۹-۱۴۲.
- [۹] زارع، بیژن؛ پورگنایی، کرم؛ عزیزی، علیرضا؛ ازکیا، مصطفی (۱۳۹۹). «رابطه بین مصرف‌گرایی و جهت‌گیری‌های ارزشی با شهروندی زیست‌محیطی در بین شهروندان تبریز» سال نهم، شماره دوم، ۹۸-۷۳.
- [۱۰] سیدی‌نیا، سید اکبر (۱۳۸۸). «مصرف و مصرف‌گرایی از منظر اسلام و جامعه‌شناسی اقتصادی» سال نهم، شماره ۳۴.
- [۱۱] فرهادیان‌بابادی، فرزانه؛ محسنی‌تبریزی، علیرضا؛ ازکیا، مصطفی (۱۴۰۰). «بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی مصرف‌گرایی فرهنگی بر رفتار زیست‌محیطی با رویکرد توسعه پایدار: مطالعه موردی: شهروندان کلاتشهر تهران» سال چهاردهم، شماره ۳.
- [۱۲] فرهادیان‌بابادی، فرزانه؛ محسنی، علیرضا؛ ازکیا، مصطفی (۱۴۰۲). «بررسی رفتار زیست‌محیطی با تأکید بر سبک زندگی مصرف‌گرایی مادی: مورد مطالعه: شهروندان شهر تهران» دوره ۲۰، شماره ۱، ۱۵۴-۱۲۹.
- [۱۳] ملک‌زاده، انوشیروان؛ محمدی‌کمالوند، فاطمه (۱۳۹۴). «مصرف و مصرف‌گرایی از دیدگاه جامعه‌شناسی»